

Manifest neohumanistyczny

Autor tekstu: **Paul Kurtz**

Tłumaczenie: **Anna Modzelewska**

Neohumanistyczny manifest świeckich reguł i wartości: indywidualnych, prorozwojowych i ogólnoswiatowych

W XX w. powstały trzy manifesty humanistyczne przyjęte szeroko przez ogólnoswiatowy ruch humanistyczny. Paul Kurtz był autorem jednego z nich. Dziś, u progu XXI w., Kurtz proponuje nowy manifest — neohumanistyczny. Czy zostanie przyjęty równie szeroko? Jak dotąd podpisali go m.in. James Randi, Steven Pinker, Leo Igwe, z Polski — Barbara Stanosz.

ABSTRAKT

Preambuła

Nasza planeta doświadcza poważnych problemów, które mogą zostać rozwiązane jedynie dzięki globalnej współpracy. Potrzebne jest świeże myślenie. Ludzkości musi zrekonstruować swoje wartości w świetle wiedzy naukowej. Wprowadzamy termin „neohumanizm”, żeby zaprezentować nowe, odważne podejście.

Kolejny krok na przód

Na świecie istnieją różnorodne religijne i niereligijne wierzenia. Na jednym z końców tego spektrum mamy tradycyjne wierzenia religijne, na drugim „nowy ateizm”. Zbyt mało uwagi przykładają się do humanizmu jako alternatywy. Ten manifest forsuje niereligijny, świecki neohumanizm.

Szesnaście rekomendacji

Neohumanieści:

1. dążą do bycia bardziej inkluzywnymi przez zwracanie się zarówno ku niereligijnym jak i religijnym humanistom i ku religijnym wierzącym, którzy dzielą ich cele;
2. są krytyczni w stosunku do teizmu;
3. definiują się głównie przez to za czym są a nie przez to przeciw czemu są;
4. pragną używać krytycznego myślenia, dowodów i rozumu oraz określać cele dla wiedzy;
5. mają podobne poglądy na temat oceny zasad etycznych i wartości;
6. wyznają kluczowe wartości: szczęście, kreatywne dostosowywanie się do nowych warunków, rozwój, harmonię rozumu i uczuć, wysoką jakość i doskonałość;
7. kładą nacisk na rozwój moralny (szczególnie u dzieci), empatię i odpowiedzialność;
8. bronią prawa do prywatności;
9. popierają demokratyczny sposób na życie, tolerancję i uczciwość;
10. zdają sobie sprawę ze znaczenia indywidualnej moralności, dobrej woli i pozytywnego nastawienia do życia;
11. akceptują odpowiedzialność za dobrostan społeczeństwa, które powinno gwarantować wielorakie prawa, włączając w to prawa kobiet, przedstawicieli różnych ras, grup etnicznych i mniejszości seksualnych oraz dbać o edukację i opiekę zdrowotną, zwiększać zatrudnienie i inne przywileje społeczne;
12. popiera zieloną ekonomię;
13. jest rzecznikiem ograniczania populacji oraz ochrony środowiska i innych gatunków;
14. dostrzega, że neohumanieści powinni aktywnie angażować się w politykę;
15. zajmuje postępowe stanowisko w sprawach ekonomii;
16. wynosi potrzeby sformułowane przez humanizm ponad egocentryczny indywidualizm i szowinistyczny nacjonalizm, żeby zbudować międzynarodowe instytucje walczące z globalnymi problemami — wysiłki te powinni zawierać: wzmocnienie międzynarodowego sądownictwa, ewentualnie stworzenie Światowego Parlamentu i Planetarnej Agencji Monitorowania Środowiska

Naturalnego, która ustanawiałaby standardy dla ekologii i kontroli nad globalnym ociepleniem.

Ci, którzy podpisali się pod Manifestem akceptują najważniejsze spośród opisanych w nim reguł i wartości, ale niekoniecznie muszą zgadzać się ze wszystkimi postanowieniami. Zapraszamy do wspierania naszych dążeń.

PREambuła

Humanizm zmieniał nowoczesny świat. Wprowadzając termin „neohumanizm”, chcemy zaproponować nowy, odważny sposób radzenia sobie z powszechnymi problemami. Idee i wartości neohumanizmu wyrażają przeświadczenie, że ludzie są w stanie rozwiązać problemy, które napotykałyśmy i przekraczać niezbadane granice.

Pierwszy raz w historii nasza światowa społeczność ma możliwość wspólnie i pokojowo radzić sobie z którymkolwiek spośród różnic, które mogą między nami istnieć. Używamy terminu „społeczność” ze względu na nagłą potrzebę zaistnienia globalnej świadomości i szeroko zakrojonego uznania naszej niezależności. Obejmujący swym zasięgiem cały świat Internet pozwala nam komunikować się prawie bez żadnej zwłoki, więc, cokolwiek dzieje się na naszej planecie, może oddziaływać na nas wszystkich.

Ludzie podejmują większość decyzji na poziomie lokalnym i narodowym, ale niektóre kwestie mogą przekroczyć te jurysdykcje. Dotyczy to zarówno naglących problemów, takich jak regionalne wojny i poważne naruszanie praw człowieka, jak i bardziej statycznych kwestii, jak rozwój nauki, etyki i filozofii. Specjalne znaczenie ma dziś fakt, że zamieszkujemy jedną planetę. W tym kontekście działania jednego kraju, na przykład wyczerpywanie zasobów naturalnych oraz zanieczyszczanie atmosfery i zbiorników wodnych, wpływają na wszystkich innych. Szczególnie martwi fenomen globalnego ocieplenia, mający znaczenie dla wszystkich na planecie. Podobnie, ewentualne załamanie z powodu epidemii lub plagi (np. świńska grypa, gruźlica i malaria) może mieć globalne konsekwencje. Jest to istotny powód, aby podjąć skoordynowane działania na rzecz dystrybucji szczepionek i stosowania wspólnej polityki, kiedy chodzi o kwarantanny etc.

Coraz więcej innych kwestii staje się zmartwieniem światowej społeczności i może wymagać wspólnych działań, na przykład ochrona gatunków i ekosystemów, zapobieganie nadmiernemu połowowi ryb w wodach eksterytorialnych, piecza nad recesjami ekonomicznymi, rozwój obiecujących dla ludzkości nowych technologii, ograniczenie ubóstwa i głodu, redukcja nierówności w dostępie do opieki medycznej; redukcja analfabetyzmu, odpowiadanie na potrzeby inwestycyjne i techniczne terenów wiejskich i zaniedbanych zurbanizowanych centrów oraz zapewnianie publicznych systemów sanitarnych oraz świeżej wody. Wyjątkowo istotne są potrzeba uwolnienia kobiet od anachronicznych, represyjnych systemów społecznych i przyzwyczajzeń oraz emancypacja mniejszości, takich jak [dalitowie](http://pl.wikipedia.org/wiki/Dalit) (<http://pl.wikipedia.org/wiki/Dalit>) w Indiach, którzy cierpią z powodu przesądów religijnych i systemu kastowego. Ponadto należy wyzwolić gejów i inne mniejszości seksualne, wszędzie gdzie cierpią z powodu kar wymierzanych za ich orientację seksualną. Lista poniżeń, których muszą doświadczać ludzie, jest długa. Wciąż trzeba prowadzić kampanię na rzecz edukacji i rozwoju.

Nawołujemy, aby nauka i technologia były używane w służbie ludzkości. Powinniśmy być przygotowani do rekonstrukcji ludzkich wartości i zmiany zachowania pod wpływem dokonywanych odkryć. W szybko zmieniającym się świecie świeże myślenie jest niezbędne, żeby cywilizacja szła na przód. Rekonstruujemy stare przyzwyczajenia i nawyki, żeby szczęście i dobrobyt były dostępne dla każdego, kto pragnie dobrego życia dla siebie i dla innych. W związku z tym oferujemy Neohumanistyczny Manifest Świeckich Reguł i Wartości, jako nasz konstruktywny udział w dobrostanie światowej społeczności.

KOLEJNY KROK NA PRZÓD

Istnieją różne formy wierzeń religijnych. Wiele z nich (jednak z pewnością nie wszystkie) stoi na drodze do ludzkiego rozwoju. Manifest Neohumanistyczny stawia sobie za cel dostarczenie programu dla tych, którzy są sceptyczni w stosunku do tradycyjnych form wierzeń religijnych, ale pamiętając, że istnieje istotna potrzeba współpracy między wierzącymi i niewierzącymi. Stworzy ona dobre perspektywy dla światowej społeczności.

Pisząc o wierzących mamy na myśli wszystkie główne religie (chrześcijaństwo, islam, judaizm, hinduizm, konfucjanizm, taoizm, shintoizm, niektóre formy buddyzmu etc.) i liczne wyznania, na które się dzielą. Oszacowano, że istnieje 4200 religii i grup wyznaniowych, od dogmatycznych ekstremistów, którzy są pewni, że mają rację, do religijnych liberałów, którzy są otwarci na nowe

idee i dialog. Tam gdzie kredo jest mocno obwarowane, zakorzenione w wierze i tradycji, pojednanie ponad podziałami może być trudne. Historycznie wierzący często próbowali powstrzymać rozłam i prześladować heretyków. Konflikty między protestantami i rzymskimi katolikami, sunnitami i szyitami, hindusami i muzułmanami, trwają do dzisiaj i prowadzą do przemocy.

Po drugiej stronie tego spektrum stoją ateści, historycznie mała mniejszość, która skupiła się głównie na braku naukowego dowodu na istnienie Boga i szkodach często czynionych w imię religii. „Nowi ateści” byli bardzo głośni, uważając, że opinia publiczna nie zna wystarczająco dobrze argumentów przeciwko Bogu i jego sługom. Zgadza się, że brak krytycyzmu jest raczej zasadą niż wyjątkiem. Jednak wskazujemy, że do społeczności religijnych odmieńców należą nie tylko ateści, ale i świeccy i religijni humaniści, agnostycy, sceptycy a nawet znacząca ilość osób związanych z jakąś religią. Ci ostatni mogą być jedynie nominalnymi członkami swoich kongregacji i rzadko uczęszczają do kościoła, świątyni lub meczetu, robić to głównie z przyczyn społecznych lub z lojalności względem swojej grupy etnicznej i przodków, ale nie akceptować tradycyjnego kredo. Tożsamość etniczna może być bardzo trudna do przewyciężenia i może trwać długo po tym, jak wiara w doktrynę wyblakła — czasem przez wiele generacji. Nawet jeśli takie osoby są sceptyczne, jeśli chodzi o kredo, mogą wierzyć, że bez religii porządek moralny w społeczeństwie mógłby upaść.

Tożsamość religijna została zaszczepiona u małych dzieci tak skutecznie, że może definiować osobę. W tej sytuacji może być trudno stwierdzić, że ktoś nie jest już irlandzkim rzymskim katolikiem, Żydem, czy greckim ortodoksyjnym chrześcijaninem, nawet jeśli odrzucił religię jako taką i nie wierzy już w jej dogmaty. Na religię składają się nie tylko wierzenia, ale również styl życia, przywiązanie do tradycji kulturalnych oraz zinstytucjonalizowane praktyki moralne i rytuały. Krytycy religii skupiają się jedynie na jej wierzeniach branych dosłownie, podczas gdy wielu wierzących interpretuje je metaforycznie lub symbolicznie i ocenia na podstawie użyteczności dla swoich potrzeb.

Być może najpoważniejszym argumentem przeciw dzisiejszym religiom jest to, że nie są w stanie rozwiązać problemów, z którymi stykają się społeczeństwa i jednostki. W większości religie są zakorzenione w archaicznych przednowoczesnych kulturach koczowniczych i rolniczych, co na wiele sposobów sprawia, że nie pasują do zurbanizowanej, zindustrializowanej i stechnicyzowanej światowej cywilizacji.

Wedle naszego oglądu przykłada się zbyt mało wagi do humanizmu jako alternatywy dla religii. Humanizm reprezentuje reguły i wartości, które pojawiły się w dobie renesansu i zaczęły być realizowane w erze nowoczesnej. Oznaczało to punkt zwrotny w drodze od średniowiecznej troski o boski porządek i zbawienie ku naciskowi na życie tu i teraz, poszukiwanie osobistych znaczeń i wartości, dobre życie i sprawiedliwość społeczną w nowoczesnych demokracjach i systemach ekonomicznych, które dały ludziom własne gusty i satysfakcję.

Dzisiejszy humanizm jest podzielony. Istnieją humaniści religijni. Słowo „religijni” ma tu sens metaforyczny. Wśród osób, które określają się jako religijni humaniści, znajdujemy liberalnych protestantów, unitarian uniwersalistów, świeckich Żydów, niepraktykujących katolików, muzułmanów i Hindusów a nawet osoby, które chciałyby rozróżnić doświadczenia religijne i religię. Nie wierzą oni w transcendentnego Boga i zjawiska ponadnaturalne. Popierają humanizm bazujący głównie na humanistycznych ideałach etycznych.

ŚWIECKI HUMANIZM

Po drugiej stronie stoją świeccy humaniści, którzy są całkowicie niereligijnymi naturalistami. Uważają, że religia utrudnia zrozumienie świata. Odróżnia ich to od religijnych humanistów. Czerpią inspiracje głównie z nowoczesnych źródeł: przede wszystkim z nauki, ale również z filozofii, etyki, świeckiej literatury i sztuki. Wielu chce dołączyć do społeczności i centrów zrzeszających świeckich humanistów, żeby uczestniczyć we wspólnocie opartej na braterstwie i przyjaźni. Termin neohumanizm najlepiej opisuje tę nową postawę, która zmierza ku większej otwartości i współpracy w ramach szerszej sieci.

Jaki więc jest neohumanizm?

Po pierwsze: neohumanisci dążą do bycia bardziej inkluzywnymi. Pragną współpracować zarówno z religijnymi jak i niereligijnymi, aby rozwiązać wspólne problemy. Neohumanisci rozumieją, że niezliczone generacje były religijne i że często współpraca z wierzącymi jest potrzebna w celu rozwiązania powszechnych problemów socjopolitycznych. Mimo to neohumanisci nie są religijni, a z pewnością nie w sensie pełnej akceptacji kredo. Nie należą też do żadnego wyznania, chyba że jedynie nominalnie. Rozwiązując problemy korzystają z nauki i rozumu.

Pragną czerpać z ludzkiego doświadczenia, żeby badać wartości i cele, które można by postawić przed wiedzą. Z drugiej strony neohumiści nie są otwarcie antyreligijni, chociaż mogą być krytyczni w stosunku do twierdzeń formułowanych przez religie, szczególnie tych dogmatycznych, fundamentalistycznie zagrażających wolności innych. Rozumieją, że emocje, instytucje, autorytety, zwyczaje ani sama subiektywność nie mogą zastąpić racjonalnych rozważań.

NAUKA I SCEPTYCYZM

Po drugie: neohumiści są sceptyczni w stosunku do tradycyjnego teizmu. Mogą być agnostykami, sceptykami, ateistami a nawet buntującymi się członkami religijnej tradycji. Sądzą, że tradycyjne koncepcje Boga są sprzeczne i bezpodstawne. Nie wierzą, że Biblia, Koran, Księga Mormonów, czy Bhagavad Gita pokazują Boga lub mają specjalne duchowe źródło. Na podstawie współczesnych naukowych i filozoficznych krytyk, szczególnie naukowych badań nad źródłami tak zwanych świętych tekstów, pozostają sceptyczni wobec kred. Są krytyczni wobec praw moralnych pochodzących z tych tekstów, widząc je jako wypowiedzi pochodzące z przednowoczesnych cywilizacji. Niemniej zdają sobie sprawę, że niektóre zasady moralne pochodzące z tych tekstów mogą być uzasadnione i musimy traktować je życzliwie, jeśli chcemy zrozumieć nasze dziedzictwo kulturowe. Sądzą, że tradycyjne religijne skupianie się na zbawieniu przeszkadza w polepszaniu jakości życia tu i teraz. Stanowczo bronią rozdziału religii i państwa i opowiadają się za wolnością wyznania i prawem do istotnego różnienia się w poglądach. Ubolewają nad podporządkowaniem kobiety mężczyźnie, represjonowaniem seksualności, obroną teokracji i łamaniem praw człowieka — często w imię religii. Jednocześnie mają świadomość niebezpieczeństw, które niesie za sobą nazbyt gorliwy ateizm, na przykładzie zdarzeń ze Związku Radzieckiego, Europy Wschodniej znajdującej się pod panowaniem totalitarnego komunizmu, czy maoistycznych Chin, gdzie ortodoksyjni ateści odpowiadali konserwatywnemu Rosyjskiemu Kościołowi Prawosławnemu zamykaniem kościołów, synagog i meczetów oraz prześladowaniami wobec duchownych. Neohumiści wierzą w wolność wyznania i brzydzą się jakimkolwiek rodzajem represji, zarówno czynionych z rąk ateistów w imię państwa, jaki i przez religijnych inkwizytorów w imię Biblii czy Koranu.

Po trzecie: neohumiści definiują się głównie przez to za czym są a nie przez to, czemu się sprzeciwiają. Dążą do bycia *afirmatywnymi*. Mogą pragnąć krytycznie badać twierdzenia stawiane przez religie, jednak skupiają się na swoim konstruktywnym wkładzie, nie na obalaniu. Zwracają się ku nowym możliwościom a nie krytycyzmowi.

Po czwarte: neohumiści używają krytycznego myślenia określając prawdziwość wiedzy przez odwoływanie się do dowodów i rozumu. Prawdziwość wiedzy najefektywniej określa się poprzez metody naukowe, obiektywne sprawdzanie hipotez. W obszarach, gdzie nie zastosowano metod naukowych w efektywny sposób, należy dołożyć wszelkich wysiłków, żeby za wiarygodne wierzenia uznawane były te, które posiadają racjonalne uzasadnienia. W ten sposób ocena prawdziwości wiedzy jest otwarta na zmiany w wyniku przyszłych dochodzeń i każda wiara może być w przyszłości zweryfikowana.

WARTOŚCI

Po piąte: neohumiści mają podobne poglądy na temat oceny zasad etycznych i wartości. Wyrastają one z ludzkiego doświadczenia i mogą być poddawane krytyce. Najlepiej oceniać je na podstawie praktycznych konsekwencji. Istnieje mądrość etyczna wypracowana przez ludzkość, jednak niektóre stare zasady moralne powinny zostać ponownie ocenione, a dodatkowo istnieją nowe nakazy moralne, które należy wprowadzić.

Po szóste: neohumiści dzielają najważniejsze, istotne dla ludzkiego życia zasady etyczne i wartości. Nie są one wydedukowane z dogmatów teologicznych. Pochodzą ze współczesnych dochodzeń. Znajdują się wśród nich:

- Kluczowa wartość to zapewnienie każdemu szczęśliwego i pełnego życia. Stanowi to podstawę etyki humanistycznej.
- Nie oznacza to, że „wszystko ujdzie”. Jednostki powinny rozwijać swoje zdolności i jak najlepiej dbać o swoje interesy, biorąc jednocześnie pod uwagę interesy innych.
- Mimo że ostatecznie to jednostka potrafi najlepiej ocenić swoje wybory życiowe, istnieją kryteria, które idą za humanizmem. Zaliczają się do nich
- Kreatywne rozwijanie swoich zainteresowań biorąc przy tym pod uwagę posiadane przez siebie talenty i wyznawane wartości.

- Racjonalne życie w harmonii z emocjami, będące najlepszym źródłem satysfakcji. Oznacza to, że człowiek powinien poznawać zarówno rzeczywistość zewnętrzną, jak i swoje wewnętrzne potrzeby i pragnienia. Właśnie w ten sposób można osiągnąć dobre życie.
- Dążenie do osiągnięcia najwyższych standardów jakości i zbliżania się do doskonałości najbliżej, jak to możliwe.

Po siódme: neohumanisci zdają sobie sprawę, że nikt nie może żyć w izolacji od innych. Powinno się posiadać wartości wspólne z innymi członkami społeczności.

- Dlatego współczucie jest niezbędnym składnikiem pełnego życia. Oznacza ono umiejętności kochania innych i przyjmowania ich miłości.
- Wiąże się to z niektórymi sposobami osiągania spełnienia i zgodności w seksie, z pragnieniem przewyciężenia represji i zapewnienia różnorodności życia seksualnego. Kobiety powinny być traktowane jako równe mężczyznom a społeczeństwo powinno tolerować związki osób tej samej płci i pozwalać im się wyrażać.
- Oznacza to również, że społeczeństwo powinno wspierać rozwój moralny u dzieci i dorosłych.
- Do pełnego rozwoju niezbędne są *empatia* i *altruizm*.
- Takie uczucia pojawiają się po raz pierwszy w ramach *rodziny*, która sprawia, że dzieci czują się chciane i kochane.
- Dzieci powinny w odpowiednim czasie rozwijać w sobie odpowiedzialność za dobrobyt, zarówno swój jak i członków rodziny, przyjaciół, kolegów, członków swojej społeczności i całej ludzkości.

Po ósme: neohumanisci popierają prawo do prywatności jako główną zasadę demokratycznego społeczeństwa. Jednostki powinny mieć zagwarantowane prawo do podejmowania własnych decyzji i urzeczywistniania swoich własnych wartości. Przynajmniej póki nie koliduje to z prawami przysługującymi innym.

Po dziewiąte: neohumanisci popierają demokrację i bronią jej przed wszystkimi jej wrogami – zarówno krajowymi jak i zagranicznymi. *Cnoty demokracji obywatelskiej* rozwijały się długo, ale aktualnie posiadają stabilną pozycję; utrzymują w mocy *tolerancję, sprawiedliwość, dyskutowanie o różnicach i pragnienie kompromisu*.

OSOBISTA MORALNOŚĆ/DOBRA WOLA

Po dziesiąte, neohumanisci zdają sobie sprawę z fundamentalnego znaczenia posiadania dobrego charakteru zarówno w życiu osobistym, jak i kiedy chodzi o wpływ jednostki na społeczeństwo. W historii wielu niewierzących, sekularystów, ateistów i agnostyków nie zajmowało się indywidualną moralnością, ponieważ odrzucał ich język grzechu i nawoływania do działania represyjnej policji moralnej. Woleli zajmować się reformami społecznymi. Oczywiście był to błąd. Nie można ulepszać społeczeństwa odrzucając kwestie związane z dobrym charakterem i poczuciem moralności u jednostek. Musimy wychować oświecone jednostki, które osiągnęły pewien poziom rozwoju moralnego.

W związku z tym rodzice i społeczeństwo powinni przykładac szczególną wagę do edukacji moralnej dzieci i młodzieży. Należy przykładac wagę również do edukacji dorosłych, którzy mogliby pozostawać w związku małżeńskim, mieć prace, pracować z innymi, zajmować się sprawami wspólnoty. Pewne wskazówki będą dla nich użyteczne. Takie wskazówki nie powinny być narzucane przez legislaturę, chyba że ktoś krzywdzi innych. Powinny być parametrami służącymi do oceny zachowania. W społeczeństwie (zarówno wśród wierzących jak i niewierzących) istnieje szeroki konsensus co do wielu zasad moralnych.

- Pragniemy zwrócić uwagę, że bycie niewierzącym nie gwarantuje bycia cnotliwym. Zarówno religijni jak i niereligijni popełnili wiele złych czynów. Stąd znaczenie humanistycznego spojrzenia można oceniać również na podstawie tego, czy nabiera ono dla ludzi osobistego znaczenia i czy pomaga jednostkom w budowaniu ich systemu moralnego.
- Niestety ludzie są czasem niezdolni, obojętni i nieczuli na potrzeby innych.

Takie osoby zostały owładnięte przez nienawiść, zazdrość, zachłanność, czy żądzę — niezależnie od tego, czy są religijne. Również pragnienie władzy często prowokuje zepsucie.

Sądzimy, że dobra wola jest podstawową zasadą moralną — wyraża pozytywne nastawienie do życia. Jak realizować ją w praktyce? Osoba dobrej woli jest miła, szczerą, troskliwa, pomocna, sympatyczna, niepamiętliwa, lojalna, odpowiedzialna, udziela się dobroczynnie. Są to powszechnie przyjęte obyczaje moralne niezbędne w spokojnym i sprawiedliwym społeczeństwie.

- Natomiast osoby autorytarne są często chciwe, podejrzliwe, żądne władzy, uprzedzone, chytne, okrutne, niegrzeczne, negatywnie nastawione, samolubne, poniżające, zawzięte, nieugięte i mściwe.
- Osoby o dobrej woli powinny łączyć w sobie rozum i serce. Dlatego neohumaniści mają listę pożądanych cech osobowości, przy pomocy której możemy oceniać postępowanie innych: są to wartości normatywne sprawdzone przez cywilizacje. Ci, którzy łamią zasady, powinni być sądzeni na podstawie konsekwencji ich zachowania.

POSTĘPOWY HUMANIZM

Po jedenaste: neohumaniści biorą na siebie odpowiedzialność za dobrostan społeczeństw, w których żyją. Neohumaniści popierają *zasady stanowiące przez prawo*, jak również *zasadę równości wobec prawa i sprawiedliwości społecznej*.

- Oznacza to równe traktowanie wszystkich członków wspólnoty, niezależnie od ich statusu socjalnego, klasowego, etnicznego, płci, rasy, narodowości, czy religii. Neohumaniści popierają *postępowy humanizm*, co oznacza zobowiązanie społeczeństwa do gwarantowania, na ile się da, równych *możliwości* dla wszystkich. Zawiera się w tym prawo do *edukacji, powszechna opieka zdrowotna*, w miarę możliwości prawo do *pracy zarobkowej i płacy* pozwalającej *zaspokoić podstawowe potrzeby*.
- Neohumaniści popierają gospodarkę rynkową, jako najbardziej efektywny sposób zapewniania dobrobytu, łączący przedsiębiorczość ze sprawiedliwą dystrybucją zysków.
- Popierają oni system Fair Tax [\[1\]](#) i dbałość o tych, którzy nie są w stanie sami o siebie zadbać — opiekę nad osobami niepełnosprawnymi i sprawiedliwy system emerytalny.
  - Unikają utopii. W parze z zasadami postępowego humanizmu idzie przywiązanie do realizmu. Neohumaniści zdają sobie sprawę, że postęp może być powolny i bolesny, osiągany drobnymi krokami. Niemniej są przekonani, że przez wytrwałość i inteligentne działanie można stworzyć lepszy świat. Właśnie dlatego angażujemy się w tę walkę.

OGÓLNOŚWIATOWY HUMANIZM

Po dwunaste, neohumaniści popierają zieloną ekonomię — zawsze, kiedy jest to możliwe. Narastającym problemem dzisiejszych czasów są *zanieczyszczenie i degradacja środowiska*. Każdy powinien być strażnikiem natury i pomagać w ograniczaniu nadmiernych połowów ryb morskich, w ochronie zagrożonych gatunków i w ograniczaniu zanieczyszczenia atmosfery. Ziemia powinna być widziana jako dobro wspólne — każdy ma obowiązek ochrony środowiska, co najmniej w ramach swojej domeny. Niszczenie lasów deszczowych i zakwaszanie ujść rzek powinno stać się przedmiotem troski wszystkich mieszkańców planety. Neohumaniści sądzą, że ludzie powinni kultywować uczucie żywione dla Zielonej Planety, Matki Ziemi i z zaangażowaniem dążyć do jej dobrostanu.

- Jednymi z najważniejszych cnót, które możemy kultywować, jest oddawanie czci należnej naturze i docenianie wartości daru, który daje ona ludziom i innym gatunkom.
- Już nikt nie ma prawa rozgrabiwać bogactw natury i ogołacać Ziemię z jej źródeł naturalnych.

- Mamy obowiązek wobec przyszłych, jeszcze nienarodzonych generacji i moralną odpowiedzialność za ekohumanizm; czyli miłość i troskę o naszą planetę i życie na niej.

Po trzynaste, Neohumanisci sądzą, że istnieje nagła potrzeba ograniczenia populacji ludzkiej. Zawiera to w sobie zagwarantowanie kobietom prawa do autonomii w kwestiach związanych z ciążą.

Ubolewamy, że niektóre potężne instytucje religijne, bazując na doktrynach teologicznych, przeszkadzają w ograniczaniu wzrostu populacji. Szacuje się, że w 1 roku było 200 milionów ludzi, w roku 1000 310 milionów, w 1900 1,6 miliarda, w 1950 2,5 miliarda i ponad 6 miliardów w roku 2000. Jeśli utrzyma się aktualny trend, ziemia będzie zamieszkiwana przez 7,5 miliarda ludzi przed rokiem 2020 i przez ponad 9 miliardów przed 2050. Trzeba koniecznie ograniczyć wzrost populacji. Rozwój nauk medycznych, publiczna opieka zdrowotna i wzrost poziomu higieny przedłużyły średnią długość ludzkiego życia i to dobrze, ale oznacza to rozrost populacji. W przeszłości humaniści zawsze pozostawali w czołówce nawołujących do racjonalnej polityki względem wzrastania liczby ludności. Walczyły z tym siły religijne, które sprzeciwiały się dobrowolnej antykoncepcji i aborcji. Nie jest pewne, czy zielona rewolucja nadal będzie osiągać sukcesy. Nie ma gwarancji, że susza nie zniszczy pól. W tej sytuacji rozrost populacji jest poważnym problemem, któremu ludzkość musi natychmiast otwarcie stawić czoła.

Z problemem tym wiąże się również wzrastający w wielu społeczeństwach odsetek osób starszych. W świecie rozwiniętym jedna na dziesięć osób ma ponad 60 lat. Przewiduje się, że w 2050 będą to dwie osoby na dziewięć. W przyszłości poważnym problemem stanie się to, czy populacja pracujących będzie w stanie utrzymywać osoby będące na emeryturze. W związku z tym należy ciągle rewidować sposoby działania w świetle zmieniających się warunków społecznych. Jest jasne, że kwestie ekonomiczno-moralne są kluczowym składnikiem wskazującym kierunek rozwoju polityki w świetle zmieniających się realiów ekonomicznych.

DZIAŁANIA POLITYCZNE

Po czternaste, neohumanisci dostrzegają potrzebę aktywnego partycypowania w polityce. Jakkolwiek organizacje humanistyczne na ogół nie popierają kandydatów ani partii politycznych, pojawiają się przekonujące argumenty na rzecz politycznego organizowania się. W demokratycznych społeczeństwach robią to Koalicja Chrześcijan, Kościół rzymskokatolicki, muzułmanie, hinduiści i przedstawiciele innych wyznań; dlaczego nie świeccy humaniści? Wiemy, że indywidualnie wielu humanistów aktywnie udziela się w organizacjach politycznych, jednak nie zorganizowali się jeszcze wspólnie w ramach oddolnej inicjatywy politycznej będącej odpowiedzią na Religious Right i inne zorganizowane politycznie grupy i forsującej humanistyczne poglądy na sprawy społeczne.

Jednym z powodów takiego stanu rzeczy jest to, że wiele organizacji neohumanistycznych ma status non profit, co wyklucza działalność w polityce. To nie może powstrzymać neohumanistów przed całkiem niezależnym organizowaniem się, przyłączaniem się do politycznych grup nacisku i wchodzeniem w koalicje z innymi grupami społecznymi, z którymi się zgadzają lub przed staraniami o powstanie partnerskich organizacji o statusie podatkowym pozwalającym na zaangażowanie w politykę.

Kolejnym powodem, dla którego nie zajmowano się polityką, jest tendencja do definiowania świeckiego humanizmu przez jego opozycję do religii. Wielu świeckich humanistów sądziło, że każdy ateista czy agnostyk zgadza się w najważniejszych punktach z innymi. Tymczasem wielu liberalistów z prawego skrzydła skłaniało się ku antyreligijnemu stanowisku świeckiego humanizmu, jednak odrzucało to, co uznawali za zbyt liberalizm ekonomiczny, który nazywano „lewym skrzydłem”.

Przyznajemy, że określenia „lewe” i „prawe skrzydło” to relikty z wcześniejszych okresów historycznych i mają małe znaczenie na dzisiejszej scenie politycznej. Bardzo niewiele sprzeciwia się roli, którą spełnia w Rezerwa Federalna USA lub podobne ciała rządowe w innych krajach, polegającej na inicjowaniu programów stymulacji ekonomicznej dla chwiejnych gospodarek lub dla ratowania instytucji finansowych przed bankructwem. Nie ma również żadnych obiekcji co do popierania wysokiego budżetu na obronę narodową, badań naukowych, badań nad kosmosem lub instytucji związanych ze zdrowiem i edukacją. Symbole ideologiczne mogą generować retorykę, ale niewiele mają wspólnego z konkretnymi problemami, z którymi stykają się narody.

Mogłoby się wydawać, że etyka humanistyczna jest jedynie zbiorem abstrakcyjnych

generalizacji. Dlatego należy zacząć stosować ją przy rozwiązywaniu konkretnych problemów społecznych. Jeśli neohumanizm zacznie odnosić się do konkretnych problemów, może przyciągnąć wiele niezafiliowanych i niezadowolonych osób z naszego społeczeństwa, które mogą pragnąć przyłączyć się do realizacji postulatów humanistycznych. Już teraz możemy oceniać i oceniamy politykę ekonomiczną w świetle wartości humanistycznych i ma to swoje implikacje polityczne. Jednym z celów humanizmu jest ocena organizacji społecznych i politycznych na podstawie ich przydatności w *ulepszaniu* ludzkiego życia. W tej sytuacji organizacje neohumanistyczne muszą przygotować się na zaangażowanie w działalność polityczną.

Po piętnaste, neohumanieści muszą zajmować postępowe stanowisko w kwestiach ekonomicznych. Proponujemy następujące wytyczne moralne:

- Zbyt duży nacisk na cenę i zysk jako główne kryteria zasług sprawił, że wiele osób skupia się głównie na pieniądzu. Wielu przyzwyczało się do traktowania bogactwa jako miernika wartości społecznej. Patrząc na to w ten sposób przeocza się naukowców, zdobywców Nagrody Nobla, nauczycieli, liderów politycznych, artystów, poetów, oddanych przedstawicieli zawodów polegających na pomaganiu innym i fakt, że wiele aktywności społecznych jest performowanych przez instytucje non profit oraz rolę, którą rząd ma do odegrania w społeczeństwie.
- Istnieje kilka zasad etycznych, które ograniczają rolę wolnego rynku jako głównego arbitra użyteczności społecznej. Jedną z nich została wyrażona przez Immanuela Kanta w *drugim imperatywie kategorycznym* — *powinniśmy traktować ludzi jako cele a nie jako środki*. Według Kanta jest to zasada bazująca na rozumie. Nakłada ona istotne ograniczenia dotyczące zachowań ekonomicznych.
- Istnieją również inne *imperatywy*, które wyznaczają granice wolnemu rynkowi. Odnosimy się tu do stworzonej przez społeczeństwa demokratyczne, rozszerzającej się listy praw człowieka. Na przykład, żyjemy szacunek dla: prawa do życia i wolności oraz dążenia do szczęścia, ale bez dyskryminacji ze względu na płeć, orientację seksualną, rasę, pochodzenie etniczne lub poglądy religijne; prawo do edukacji dla wszystkich dzieci i inne, wcześniej już wymienione, prawa.
- Dla sprawiedliwego społeczeństwa niezbędny jest *podatek progresywny*. Został on wprowadzony przez prawie każde społeczeństwo demokratyczne w celu stworzenia równych szans dla wszystkich. Istnieje wiele potrzeb społecznych, które nie mogą zostać w pełni zaspokojone przez sektor prywatny. W zainteresowaniu sektora publicznego powinny znajdować się: powszechna obrona, drogi, infrastruktura wodna, zdrowie publiczne, nauka i edukacja, żeby wymienić tylko kilka.
- *Duże nierówności w dochodach i bogactwie* są niesprawiedliwe. Podatek progresywny jest najsprawiedliwszym środkiem zaradczym.
- Postępowy humanista ma świadomość istotnych korzyści wynikających z istnienia wolnego rynku, ale musimy brać pod uwagę również zasady sprawiedliwości społecznej. Korzyści z wolnego społeczeństwa powinny być dostępne dla jak największej ilości jego członków. Jakkolwiek wysoki produkt narodowy jest ważnym kryterium postępu ekonomicznego, powinniśmy dodatkowo starać się o *wysoką narodową jakość życia*. Powinniśmy dopingować ludzi w osiąganiu satysfakcji, doskonałości i honoru i przekonywać ich o znaczeniu edukacji dla rozwoju ich gustów estetycznych, intelektu i postaw moralnych — w ten sposób podniesie się jakość ich życia.

NOWE INSTYTUCJE MIĘDZYNARODOWE

Po szesnaste, neohumanieści sądzą, że ludzkość powinna porzucić egocentryczny indywidualizm i szowinistyczny nacjonalizm. Społeczność naszej planety powinna stworzyć nowe instytucje międzynarodowe. W 21. wieku żaden z mieszkańców Ziemi nie może

żyć w izolacji, wszystkie części światowej społeczności wzajemnie od siebie zależą. Dotyczy to w równym stopniu państw — arbitralnie ustanowionych jurysdykcji bazujących na zdarzeniach historycznych. Niepowodzenie spotkania 192 narodów w Kopenhadze w grudniu 2009, mającego na celu efektywną kontrolę nad globalnym ociepleniem, wskazuje na nagłą potrzebę stworzenia nowych międzynarodowych instytucji.

- Istnieje potrzeba stworzenia nowej międzynarodowej agencji monitorującej naruszenia szeroko akceptowanych standardów ekologicznych, która piętnowałaby narody, które dopuszczają się takich naruszeń i zmuszała je do przestrzegania reguł poprzez nakładanie sankcji.
- Wyzwanie, przed którym stoi ludzkość, to zdanie sobie sprawy z podstawowych zasad etycznych obowiązujących w planetarnej cywilizacji — *każda osoba na naszej planecie jest równie ważna* a to przekracza granice tworzone przez bariery narodowe, etniczne, religijne, rasowe i językowe.

Wszyscy członkowie planetarnej wspólnoty mają moralny obowiązek przekraczania arbitralnych granic politycznych z przeszłości i pomagania w tworzeniu nowych instytucji międzynarodowych — zarządzanych demokratycznie oraz szanujących i broniących praw człowieka.

- Aby rozwiązać globalne konflikty, nowe międzynarodowe instytucje powinny działać na rzecz pokoju i bezpieczeństwa mieszkańców świata oraz chronić ich przed przemocą. Być może ludzkość będzie potrzebować międzynarodowej siły podtrzymującej pokój i bezpieczeństwo. Organizacja Narodów Zjednoczonych to wzorzec, który powinien być wzmacniany.
- Organizacje międzynarodowe będą musiały przyjąć prawa, które będą obowiązywać na całym świecie oraz stworzyć legislaturę, która mogłaby uchylać i rewidować te prawa, sąd światowy, który mógłby je interpretować i wybrane ciało wykonawcze, które dbałoby o ich stosowanie.

Instytucje te pozwalając będą na maksymalnie zdecentralizowanie lokalne i regionalne zarządzanie. Będą sprzyjać rozwojowi społeczeństw, w których indywidua będą zachęcane do uczestnictwa w demokracji i maksymalizowania możliwości wolnego wyboru. Tradycje kulturalne będą szanowane, chociaż będziemy zachęcać do uznawania powszechnie podzielanych wartości etycznych.

Międzynarodowe instytucje będą radzić sobie z kwestiami, którymi zajmuje się sądownictwo. Będą wspierać handel i rynek oraz współpracować z rządami w celu zmaksymalizowania zatrudnienia oraz upowszechnienia i podniesienia poziomu edukacji i opieki zdrowotnej dla wszystkich mieszkańców naszego świata.

- Będą one usiłować radzić sobie z problemami związanymi z ekologią, na przykład globalnym ociepleniem, zanieczyszczeniem atmosfery i wód oraz ochroną zagrożonych gatunków.
- Będą starać się uwolnić świat od chorób i głodu i dążyć do przewyciężenia zbyt wielkich nierówności w dochodach i bogactwie.
- Będą popierać wzbogacanie kultury i zrozumienie dla wartości nauki i sztuki.
- Będą starać się ułatwiać rozwój i dostęp do edukacji wszystkim grupom wiekowym, bez żadnej dyskryminacji. Będą również bronić praw dziecka: Każde dziecko potrzebuje odpowiedniej opieki i schronienia i każde dziecko ma prawo do poznawania sztuki, nauki oraz historii różnych kultur.
- Będą też popierać otwarte media i wolną wymianę idei i wartości. Będą starały się wzbogacić ludzkie doświadczenie przez dopingowanie do podróży, rozrywki i rekreacji.

Celem międzynarodowych instytucji ma być krzewienie wartości humanistycznych i umożliwianie wszystkim ludziom wiedzenia dobrego życia. Umożliwić mogą to technologie naukowe i wiedza. Po raz pierwszy w historii ludzkości możemy unieść się ponad narodowość, etniczność, rasę, religię i bariery kulturalne pochodzące z przeszłości. Etyka planetarnej humanizmu w jasny sposób pokazuje, że każdy człowiek jest cenny i że musimy rozwijać empatyczne relacje oraz zachęcać wszystkich do okazywania dobrej woli.

Jeśli ludzkości ma osiągnąć sukces w tych, jakże ważnych, usiłowania, musi nabrać pewności,

że na dłuższą metę możemy osiągnąć błogosławieństwo wolności, pokoju, dobrobytu, harmonii i kreatywnego uwielbienia dla wszystkich, nie tylko swojej grupy narodowej, etnicznej, rasowej, czy religijnej. Cóż za szlachetna idea: szczęście ludzkości jako całości i dla każdej pojedynczej osoby w planetarnej społeczności.

Są to zasady i wartości, które świecki, osobisty, postępowy i planetarny humanizm oferuje ludzkości. Jest to Manifest Neohumanistyczny odpowiedni dla naszych czasów.

Dotychczas wielkie walki o emancypację, wolność i równość prowadzono w skali narodu. Dziś kampania na rzecz równych praw i lepszego życia dla wszystkich nie zna granic. Jest to cel dla wszystkich ludzi, godny najwyższych starań. Otrzymawszy media elektroniczne i Internet ludzie mogą porozumiewać się bez barier. Staliśmy się mieszkańcami globalnej wioski, w której nowe idee i wartości mogą rozprzestrzeniać się niezwykle szybko. Nie ma powodu, żebyśmy nie osiągnęli naszych celów. Powinniśmy pracować razem, żeby zrealizować sen o ludzkiej solidarności. Jesteśmy teraz w pełni świadomi, że posiadamy wspólne dobro — Ziemię i że cywilizacje mają obowiązek przewyższenia wszystkich różnic i dzielnej walki o realizację idei prawdziwej planetarnej społeczności.

My, podpisani pod Manifestem Neohumanistycznym, akceptujemy najistotniejsze spośród opisanych w nim zasad i wartości. Nie musimy zgadzać się z nim w każdym punkcie. Sądzymy, że świat powinien angażować się w kontynuowanie konstruktywnego dialogu kładąc silny nacisk na powszechnie uznawane wartości. Zapraszamy również inne kobiety i innych mężczyzn reprezentujących inne punkty widzenia do wspólnego budowania lepszego świata w nowej planetarnej cywilizacji — ta potrzeba jest teraz nagląca.

Manifest ten został napisany przez Paula Kurtza.

Tekst oryginalny: <http://paulkurtz.net>

Pod Manifestem podpisali się:

(nazwy instytucji wymieniamy jedynie jako pomoc w identyfikacji podpisujących)

Stany

Zjednoczone:

Norm Allen,	Afroamerykanie	dla Humanizmu,	dyrektor	wykonawczy
Philip Appleman,	poeta i emerytowany	profesor,	Uniwersytet	Indiana
Louis Appignani,	przedsiębiorca	i filantrop		
dr Khoren Arisian,	emerytowany starszy kierownik,	Nowojorskie Towarzystwo Kultury	Etycznej	
Joe Barnhart,	emerytowany profesor filozofii i studiów nad religią,	Uniwersytet Północnego Teksasu		
Karel A. Bielstein,	profesor geologii,	Uniwersytet Stanowy	Black Hills	
Gwen Brewer,	emerytowany profesor,	Kalifornijski Uniwersytet Stanowy,	Northridge	
Margaret Brown,		doktor,	socjolog	
Robert D. Carl,	prezes,	Health Images,	Inc.	
Carleton Coon,	były	dyplomata	i ambasador	
Elizabeth Daerr,	właściciel	Green Gal Landscaping		
Edd Doerr,	prezes organizacji Amerykanie na Rzecz Wolności Religijnej i były prezes	Amerykańskiego Stowarzyszenia Humanistów		
Michael Dowd,	były pastor,	nauczyciel nauk ścisłych,	pisarz	
Ann Druyan,	pisarz/producent,	prezes	Cosmos Studios	
Arthur Engval,		inżynier	nadprzewodnictwa	
Edward L. Ericson,	były starszy kierownik,	Nowojorskie Towarzystwo Kultury Etycznej,	były	
prezydent,	Amerykański	Związek Etyczny		
Valerie Fehrenback,		doktor,	psycholog	kliniczny
Owen Flanagan,	James B Duke	profesor filozofii,	Uniwersytet	Duke
Stanley Friedland,		doktor,	nauczyciel	i pisarz
Hugh Giblin,		aktywista	i pisarz,	Uniwersytet
Rebecca Newberger Goldstein,		filozof	Uniwersytet	Harvarda
Robert Goodrich,	prezydent /właściciel ,	Goodrich Quality Theaters, Reality Radio WPRR		
Profesor Sheldon F. Gottlieb,	biolog/fizjolog,	Uniwersytet w Alabamie	Południowej	
D.J.Grothe,	prezes Fundacji Edukacji im. Jamesa Randiego			
Adolf Grünbaum,	Andrew Mellon	profesor filozofii nauki,	Uniwersytet	Pittsburgh
Thomas Harrison,		emerytowany urzędnik	bankowy	
Larry A. Hickman,	dyrektor, Centrum Studiów nad Dewey'em,	profesor filozofii,	Uniwersytet	
w Południowym	Illinois,		Carbondale	
R. Joseph Hoffmann,		profesor religii,	Goddard	College
Samuel Ilangovan MD,		dyrektor,	Periyar International	USA

Stuart D. Jordan, doktor, NASA, Centrum Lotów Kosmicznych Goddarda
Philip Kitcher, profesor filozofii Johna Dewey'a, Uniwersytet w Kolumbii
William Knaus, doktor, psycholog, Instytut Alberta Ellisa
dr David Koepsell, prawnik, filozof — Delft, Holandia
Jonathan Kurtz, prezes Prometheus Books
Paul Kurtz, emerytowany profesor filozofii, Uniwersytet Stanu Nowy Jork w Buffalo
Gerald A. Larue, emerytowany profesor, Uniwersytet w Południowej Kalifornii
Colin McGinn, profesor filozofii i wykładowca, Uniwersytet w Miami
Dale McGowan, doktor, dyrektor wykonawczy, Fundacja Poza Wiarą
C.S. McKinney, pisarz
Rachel Alina Michaels, Columbia College Chicago
William R Murry, pastor unitariański, były prezydent i dziekan Szkoły Teologicznej Meadville Lombard
Joe Nickell, doktor, pisarz, senior research fellow, Komitet na Rzecz Sceptycznych Dochodzeń
Terry O'Neill, prezes Narodowej Organizacji na Rzecz Kobiet (NOW)
Vincent Parr, doktor, psycholog kliniczny, Instytut Alberta Ellisa
Steven Pinker, profesor Harvard College i profesor psychologii Johnstone Family, Uniwersytet Harvarda
Anthony B. Pinn, profesor, Uniwersytet Rice
Howard Radeast, były dyrektor Szkoły Etycznej Kultury
James Randi, założyciel Fundacji Edukacji im. Jamesa Randiego
Peter Rogatz, lekarz
Kathy Ryan, obrońca praw człowieka
Patricia Schroeder, były członek Domu Reprezentantów
Elliott Sober, profesor filozofii Hansa Reichenbacha, Uniwersytet w Wisconsin
Jerome Stone, emerytowany profesor, William Rainey Harper College
John Sutter, prezydent, Democratic World Federalists
Robert B. Tapp, emerytowany profesor, Uniwersytet w Minesocie
Lionel Tiger, profesor antropologii, Uniwersytet Rutgers
Toni Van Pelt, działacz polityczny
Carol Wintermute, prodziekan, Instytut Humanistyczny

Dodatkowi sygnatariusze:

David A. Bennett, racjonalista
Bob Carroll, profesor filozofii, Sacramento City College
Ronald Defenbaugh, właściciel apteki
Jefferson T. Dorsey, prawnik specjalizujący się w obronie osób zagrożonych karą śmierci, obrońca federalny i stanowy (na emeryturze)
Jan Eisler, pielęgniarz
Stephen Ervin, emerytowany profesor zoologii, Kalifornijski Uniwersytet Stanowy, Fresno
Bert Gasenbeek, Uniwersytet Humanistyczny, Utrecht, Holandia
Paul Heffron, doktor, zawodowy muzyk
Steve Horn, dyrektor biblioteki publicznej
Philip E. Johnson, doktor, emerytowany nauczyciel
Dwight Gilbert Jones, filozof humanista
Katherine S. Kaiser, emerytowany pracownik socjalny
Thomas J. Moore III, technologie informacyjne, manager projektu
Vir Narain, Air Marshal, Indyjskie Siły Powietrzne (na emeryturze), Indyjskie Stowarzyszenie Humanistów
Fredrick Rea O'Keefe, prezes, Advanced Industrial Technologies
Chad M. Pawlenty, zarządca zieleni miejskiej
Bill Reitter, prezydent, Amerykańscy Humanieści na rzecz Pokoju
David Rush, lekarz, profesor odżywiania, Community Health, & Pediatrics (emerytura), Uniwersytet Tufts
Melissa Sandefur, socjolog
David Schafer, prezydent, Asocjacja Humanistów (Unitarian Universalist Humanists)
Erich Vieth, założyciel: Dangerous Intersection
Cookie Washburn, specjalista od krajobrazu
Eric Adair Whitney, U.S.C.G. na emeryturze

Sygnariusze z całego świata:

Mona Abousenna, emerytowany profesor angielskiego, Uniwersytet Ain Shams , Egipt
 Mario Mendez Acosta, pisarz naukowy, Meksyk, Meksyk
 Pieter V. Admiraal, doktor nauk medycznych, emerytowany anestezjolog, Holandia
 Floris van den Berg, filozof, Uniwersytet Utrecht, Holandia
 J. Beth Ciesielski, Fundatia Centrul pentru Constiinta Critica, Bukareszt, Rumuni
 Bill Cooke, były prezes Stowarzyszenia Racjonalistów i Humanistów, Nowa Zelandia
 Christopher diCarlo, profesor filozofii nauki i etyki, Uniwersytet w Ontario, Instytut Technologii, Kanada
 kapitan Paul Drouin, MM MNI, Lac-Beauport, Quebec, Kanada
 Stephanie Louise Fisher, student studiów doktoranckich, Uniwersytet Nottingham, Wielka Brytania
 profesor Christopher C. French, Goldsmiths, Uniwersytet Londyński, Wielka Brytania
 Jan J. Hodes, nauczyciel historii i optyk, Zutphen, Holandia
 Leo Igwe, założyciel, Nigeryjski Ruch Humanistyczny
 Valerii Kuvakin, profesor filozofii, Uniwersytet Moskiewski
 Stephen Law, starszy wykładowca filozofii, Heythrop College, Uniwersytet Londyński, Wielka Brytania
 dr Gerd Lüdemann, profesor historii i literatury wczesnego chrześcijaństwa, Uniwersytet Göttingen, Niemcy
 Manuel A. Paz-y-Mino, prezydent, Międzynarodowy Instytut Filozofii Stosowanej, Peru
 Radmila Nakarada, profesor i dyrektor studiów nad pokojem, Wydział Nauk Politycznych, Belgrad, Serbia
 Innaiah Narisetti, pisarz i dziennikarz, profesor, Uniwersytet Hydrabad, Indie
 Jean-Claude Pecker, astronom, profesor honorowy Collège de France
 Amanda W. Peet, profesor fizyki, Uniwersytet w Toronto, Kanada
 Alexander Razin, profesor filozofii, Uniwersytet Moskiewski, Rosja
 Barbara Stanosz, emerytowany profesor filozofii, Uniwersytet Warszawski, Polska
 Svetozar Stojanovic, profesor, Uniwersytet Belgradzki, Serbia
 Dr Rodrigue Tremblay, doktor, emerytowany profesor, Uniwersytet Montrealski
 Mourad Wahba, założyciel, Afro-Azjatycka Asocjacja Filozoficzna, Egipt

(Będziemy dodawać kolejne nazwiska.)

Jeśli zgadzasz się z głównymi zasadami wymienionymi w Manifestie neohumanistycznym, dodaj swoje imię i nazwisko oraz zawód lub instytucję, dla której pracujesz (instytucje służą jedynie identyfikacji osoby).

Wyślij swoją zgodę na adres: paulkurtz@aol.com.

Copyright © 2010 Paul Kurtz. Udzielam pozwolenia na publikowanie tego materiału w celach niekomercyjnych i edukacyjnych, pod warunkiem, że ta notka pojawi się w reprodukowanych materiałach i opublikowany zostanie cały tekst, bez żadnych zmian. W innych okolicznościach wymagana jest pisemna zgoda Paula Kurtza.

Zobacz także te strony:

[Manifest humanistyczny 2000](#)

Przypisy:

[1] System podatkowy dyskutowany w USA. Podatek ma być pobierany raz, w momencie zakupu nowych towarów i usług przez konsumenta ostatecznego. Taki podatek miałyby zastąpić wszystkie federalne podatki dochodowe. (przyp. tłum.)

Paul Kurtz

Ur. 1926. Filozof amerykański, czołowy działacz ruchu wolnomyślicielsko-racjonalistycznego, organizator, wydawca oraz intelektualista. Emerytowany profesor filozofii Uniwersytetu Stanowego Nowy Jork w Buffalo, założyciel i przewodniczący Committee for the Scientific Investigation of Claims of the Paranormal (CSICOP), Council for Secular Humanism, Center for Inquiry oraz największego wydawnictwa świeckiego humanizmu - Prometheus Books. Jest także redaktorem naczelnym największego magazynu wolnomyślicielskiego - Free Inquiry.

Dawniej stał na czele International Humanist and Ethical Union (IHEU), federacji zrzeszającej organizacje humanistyczne z całego świata. Jest laureatem wielu nagród oraz autorem ponad trzydziestu książek tłumaczonych na wiele języków (w tym polski), które kształtują fundamenty ideowe tysięcy ludzi na całym świecie.

[Strona www autora](#)

[Pokaż inne teksty autora](#)

(Publikacja: 04-11-2010 Ostatnia zmiana: 05-11-2010)

[Oryginał.](http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,722) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,722>)

Contents Copyright © 2000-2010 Mariusz Agnosiewicz

Programming Copyright © 2001-2010 Michał Przech

Autorem portalu Racjonalista.pl jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.
Właścicielami portalu są Mariusz Agnosiewicz oraz Autor.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tego portalu i jakiegokolwiek jego części.

Wszystkie strony tego portalu, wliczając w to strukturę katalogów, skrypty oraz inne programy komputerowe, zostały wytworzone i są administrowane przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tego portalu oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tego portalu i nie korzystać z jego zasobów.

Informacje zawarte na tym portalu przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów portalu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na portalu. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki zawiera.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych portalu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl